

Filmová a televizní fakulta AMU v Praze
Katedra režie FAMU
Posudek bakalářské písemné práce

Název práce: Minimalismus ve filmu Under the Skin

Student: Marek Mrkvička

Obor: režie

Posudek oponenta

Autor posudku (jméno, příjmení, pracoviště):
MgA. Michal Böhm, KSS

HODNOCENÍ:

1. Rozsah práce

- Počet stran celkem (bez přílohy): 25 vlastního textu
- Počet stran příloh: 0
- Počet titulů uvedených v seznamu literatury: 16 (z toho 3 elektronické zdroje)

2. Obsahová stránka

- Práce splňuje zadání: Ano.
- Vhodnost zvoleného cíle: Některé cíle práce – tak jak jsou prezentované již v abstraktu – se jeví jako nereálné a autor je ve své práci ani příliš nesleduje. Autorovi se ovšem podařilo dostat poměrně kvalitní neoformalistické analýze.
- Výběr, použití a vyhodnocení odborné literatury: Množství a volba literatury se jeví více než uspokojivá a autor s ní (až na pár výjimek) pracuje poměrně fundovaně. Škoda, že ze zdrojů více necituje a na metodologickou literaturu často jen vágně odkazuje.
- Obsahová konzistence: Text je na první pohled výrazně konzistentní, strukturovaný a argumentovaný. Tyto kvality málem zastiňují fakt, že některá autorova východiska jsou více subjektivní a v leccm diskutabilní.

3. Formální stránka práce

- Jazyková a stylistická úroveň: Výborná, minimum překlepů a gramatických chyb.
- Zpracování (grafická úprava, členění práce, přílohy, poznámky): Práce naplňuje standardy požadované od diplomové práce. Postrádá pouze jmenný seznam citovaných filmů.

4. Celkové hodnocení diplomové práce

(slovní hodnocení celkové úrovně a přínosu práce)

Marek Mrkvička v úvodu své práce čtenáři slibuje, že vysvětlí, „jak vystavět komplexní narativní film s minimem výrazových prostředků“. I kdyby se touto problematikou v průběhu práce zaobíral – což nedělá – nedokázal by na takto obecnou otázku pravděpodobně najít uspokojivou odpověď. Autor v práci daleko spíše vysvětluje, jak se s minimem výrazových prostředků podařilo režiséru Jonathanu Glazerovi natočit film

Under the Skin. Postupuje neoformalistickou metodou, kdy mapuje průběh vzniku filmu a analyzuje jeho jednotlivé filmové složky. Ačkoli je jeho práce přehledná a opírá se o doložená fakta, nemohu se ubránit tomu, že pracuje s chybnou vstupní premisou. Neřekl bych totiž, že ve filmu *Under the Skin* omezil Jonathan Glazer natolik výrazně svoji škálu výrazových prostředků, jak se nás autor práce (i filmu) snaží přesvědčit.

Marek postupně řadí do kategorie autorských omezení tyto složky: nízkou míru obrazové stylizace, realistické pojetí zobrazovaného, narativní omezení na perspektivu hlavní postavy, herectví hlavní představitelky, finanční rozpočet filmu. S každou z těchto kategorií přitom lze do jisté míry polemizovat. Důkazem „minimalistické“ obrazové stylizace je podle Marka částečné „dokumentaristické snímání“ (skryté kamery ve voze a v klubu) a od toho odvislé omezení pouze na přirozené osvětlení. Film přitom dociluje v obrazové složce stylizace mnoha jinými způsoby: postprodukční prací s barevnou tonalitou, netradičním snímáním některých scén (např. jízd na motorce), či například výraznými multi-expozicemi. V rozporu s realistickým pojetím filmu – které se v textu zmiňuje hned několikrát – je pak mnoho extrémně nerealistických (stylizovaných) scén. Autor je uvádí jen letmo, někdy i vůbec. Jde například o scény sestrojení oka v prologu filmu, Lauřino převlékání do lidských šatů, setkání zajatých mužů v temné kapalině a jejich následné „rozšmelcování“. Není zcela platná ani narativní restrikce v „omezení se výhradně na subjektivní pohled Laury“ – ačkoli jen v několika málo záběrech, film přesto paralelně sleduje i Lauřiny bývalé partnery/mimozemšťany, úprk postiženého chlapce či zmiňované setkání mužů v jejich zajetí (situace, kterým Laura nebyla přítomna). Srovnávání minimalistického herectví ve filmech Roberta Bressona s výkonem Scarlett Johansson možná také není zcela na místě – oproti Bressonovým „modelům“ operuje zkušená herečka s paletou jemně odstíněných výrazů tváře, které jsou pro diváka poměrně jednoduše čitelné. Vliv omezeného rozpočtu na Glazerova kreativní rozhodnutí pak mohl být možná více rozpracovaný. (Autor mohl například zmínit, že z finančních důvodů se v prologu filmu nakonec nerealizovala CGI scéna umělého stvoření lidského těla, a vystřídal ji levnější a daleko abstraktnější znázornění sestrojení lidského oka; rozhodnutí, které mohlo mít výrazný vliv na expozici filmu.)

Ačkoli autor práce vlastně připouští, že sám Glazer mírně přehodnocoval restriktivitu svého stylu (Marek to dokazuje na příkladu toho, že se scény podle Glazera odehrávaly v reálném čase, což není pravda), nemohu se ubránit jistému dojmu, že i Marek podlehl podobné iluzi jako samotný režisér filmu. Tedy nepřesné představě o tom, že je film *Under the Skin* vyprávěn s minimem výrazových prostředků. (Při zpětné filmové analýze přitom nejde o nijak neobvyklý jev – mnohdy upřednostňujeme selektivně to, co podporuje námi zamýšlenou hypotézu.) Snaha toto doložit je v případě Markovy diplomové práce motivována hledáním podpůrných argumentů pro hypotézu, že film *Under the Skin* je v jistém ohledu minimalistický.

Ačkoli jasná definice filmového minimalismu neexistuje – jde v podstatě o kategorický konstrukt – shodneme se s autorem práce na tom, že minimalismus znamená omezení možností výrazových prostředků daného média. A přestože nesouhlasím s tím, že by k tomu v případě filmu *Under the Skin* docházelo (minimalistické znaky shledávám u filmu spíše na úrovni narace – tedy v elipsách a omezené expozici – čehož si správně všimá i autor práce), nespátřuji nic nesprávného v pátrání po tom, zda je dané dílo (či vlastně i jakékoli jiné) minimalistické. Zároveň mi je sympatické, že Marek v úvodu naznačuje, že mu nepůjde o „zevrubnou definici filmového minimalismu“. (Domnívám

se, že se něco podobného nedaří ani zmiňovanému teoretikovi Andrási Kovácsovi, který za minimalistickou považuje téměř veškerou tvorbu nejvýraznějších uměleckých režisérů v období od 60. do 80. let.) Daří se ovšem autorovi zakomponovat minimalismus funkčně do metodologie svého postupu?

Navzdory tomu, že autor v úvodu práce uvádí, že se nebude „pokoušet o vymezení minimalistického stylu“, před samotnou analýzou filmu *Under the Skin* věnuje kontextualizaci minimalismu věru rozsáhlý prostor (zhruba třetinu celé své práce). Nevystačí si navíc s tím, co si různí autoři představují pod minimalismem filmovým, ale minimalismus rozebírá od výtvarného umění přes hudbu. Tento didaktický exkurz do jednoho uměleckého směru se jeví jako nadbytečný. A to obzvláště proto, že minimalismus vlastně ani nepředstavuje ústřední klíč k analýze filmu – autor se například zabývá i otázkami, jak ve filmu zprostředkovat „mimozemský“ pohled či jiné „mimozemské“ atributy (– což ho vede mimochodem k podnětným úvahám –) a spoustou dalších jevů. Během čtení jsem tak místy nabýval dojmu, že se Marek snaží minimalismus nějakým způsobem účelově naroubovat do každé podkapitoly, aby tak obhájil název svojí práce. Práce se tak i přes tuto snahu rozpadá do dvou oddílů, které jsou od sebe podstatně izolované. (Tomuto by se dalo předejít, kdyby bylo již v obecné kapitole o minimalismu odkazováno k předmětu práce, tedy k filmu *Under the Skin*, či alespoň k autorské osobnosti Jonathana Glazera a jeho tvorbě.)

Navzdory všem výše uvedeným výtkám, však v žádném případě nechci odvrhnout práci Marka Mrkvičky jako svého druhu nezdařilý badatelský konstrukt. Jeho text se vyznačuje vysokou stylistickou úrovní, je psán srozumitelným a čtivým jazykem s nepopíratelnou dávkou erudice do daných tematických okruhů (v tomto ohledu vynikají zejména pasáže věnované hudební a zvukové dramaturgii). Kupříkladu i část práce seznamující čtenáře s uměleckým směrem minimalismu je poměrně fundovaná, psána s citem pro funkční definiční zkratku, v některých částech možná jen příliš reduktivní (např. povrchní vypořádání se se Schraderovou knihou *Transcendental Style in Film*). Překvapí i množstvím zdrojů a údajů, zejména z rozhovorů s tvůrci filmu, díky kterým podává komplexní a přehledný proces vzniku jednoho uměleckého díla. Celková úroveň práce je tak pro mé doporučující hodnocení nakonec směrodatnější než autorova analytická východiska. Ty ostatně mohu považovat za nesprávná, nicméně připouštím, že minimalistický styl (a spolu s ním i to, co se představujeme pod minimalistickými výrazovými prostředky) spadá zejména do domény subjektivity.

5. Otázka pro obhajobu:

Nejraději bych se škodolibě zeptal: Jak lze vystavět komplexní narativní film s minimem výrazových prostředků? Vhodnější ale bude, pokud autor práce srovná výrazové prostředky filmu *Under the Skin* s nějakým jiným filmem, který považuje za obdobně minimalistický.

6. Navrhovaná klasifikace:

B

7. Doporučení či nedoporučení práce k obhajobě:

Doporučuji

Hodnocení obsahu a výsledné podoby diplomové práce (A/výborně – B/velmi dobře – C/dobře – D/dobře s výhradami – E/dostatečně– F/nedostatečně – nedoporučeno k obhajobě)

Písemné hodnocení (především vysvětlení důvodů pro snížení hodnocení):
Vše již bylo řečeno v celkovém slovním hodnocení.

Datum:

Jméno a podpis: